

Do Ameriky bez nálepky v pase

Na bezvízový styk s USA treba splniť tri hlavné podmienky. No sú s tým problémy

Ste člen teroristickej organizácie? Brali ste v minulosti drogy? Podobné otázky vo vízových formulároch možno v dohľadnom čase prestanú frustrať obyvateľov Slovenska cestujúcich do Spojených štátov.

V Kongrese už na schválenie čaká návrh na zrušenie vízovej povinnosti pre nové členské štáty Európskej únie, ale aj pre Grécko a Južnú Kóreu. Stredoeurópski diplomati odhadujú, že celý proces by mohol dospieť do zdarného konca do dvoch rokov.

Potom by už kvalifikačnými kritériami na bezvízový styk mali byť otázky bezpečnosti, nie počet zamietnutých žiadostí o nálepku do pasu. Objektívnejšie posudzovanie spôsobilosti na voľný pohyb osôb Slovensku vyhovuje. Lenže navrhované pravidlá narážajú na vnútorné problémy únie.

Transparentnejšie

Cestovať do USA bez obmedzení môžu v súčasnosti občania starých členských štátov EÚ s výnimkou Grécka, z nováčikov len Slovinci. Nemusia vyplňať elektronický formulár, ktorý obsahuje takmer päťdesiat podrobných otázok zo súkromia, či platiť stodolárový poplatok. Nepotrebujú dokazovať finančnú situáciu výpismi z bankových účtov, ani potvrdenie od zamestnávateľa na hlavičkovom papieri.

Na Slovensku požiada o americké víza ročne približne 16-tisíc ľudí. Najväčší záujem je podľa hovorca americkej ambasády Keitha Hughesa o víza typu obchodný návštevník/turista. Je ich viac ako polovica. Ostatní žiadajú o pracovné, študentské a kultúrno-výmenné víza. Tí by podľa hovorca museli aj v prípade Visa Waiver Programu, ako v USA hovoria bezvízovému režimu, žiadať o povolenie.

Šťastnú cestu dnes zažela konzul prevažnej väčšine slovenských žiadateľov. No počet odmietnutých je stále vysoko nad trojpercentnou hranicou, ktorá je v súčasnosti podmienkou na zrušenie víz. Americká ambasáda v Bratislave nechce toto číslo špecifikovať, no podľa informácií TRENDU je zhruba na úrovni 15 percent. Práve fakt, že o vízach rozhoduje výsluch bez presnejších kritérií, už dlhší čas živí diskusiu o zrušení cestovných obmedzení k celej EÚ.

Prvý nádejnejší príslub zo strany Američanov prišiel vlni v novembri. Nový prístup pred summitom NATO v Rige ohlásil prezident George Bush. Koncom novembra oznámilo zmeny vo vízovej legislatíve Ministerstvo pre vnútornú bezpečnosť USA. Nové pravidlá by mali mať podstatne transparentnejšie podmienky na zavedenie bezvízového režimu.

Zrušenie cestovných obmedzení bude závisieť od toho, kedy začnú aspirujúce štáty vydávať pasy s biometrickými prvkami, ako sa postavia k vzájomnej výmene informácií o cestujúcich v leteckej preprave a kedy vstúpia do schengenského systému. Kritériá sú jasné, no veľa bude závisieť aj od šikovnosti jednotlivých štátov. V otázke plnenia podmienok vyžadovaných Spojenými štátmi nemá celkom jasno ani sama EÚ. Musí si napríklad ujasniť, či ústretovým prístupom k riešeniu bezpečnostných obáv Američanov neobmedzí bezpečnosť vlastných občanov.

Problémové pasy

Biometrické pasy so zabudovaným čipom plánujú zaviesť dovedna štyri desiatky krajín. Najďalej sú Nemci. Od marca tohto roka pridajú do dokladov odtlačky prstov. No nemecké úrady zaznamenali skôr zvýšený záujem o staré, lacnejšie pasy.

Na Slovensku by sa nové pasy mali začať vydávať v druhej polovici tohto roka. Ministerstvo vnútra predpokladá náklady na vydávanie pasov s biometrikami na 750 miliónov korún. Okrem digitálnej fotografie tváre by mali obsahovať aj odtlačky prstov. Tie Veľká Británia zatiaľ nezavádza, rozhodnutie chce najprv prediskutovať s ostatnými európskymi partnermi.

Ukazuje sa, že hľadanie spoločného európskeho konceptu elektronických pasov nie je úplne triviálna záležitosť. Takéto pasy predstavujú nielen politický, ale aj technický problém. Na veľké nedostatky v ochrane osobných údajov poukázali výskumníci združení v projekte FIDIS (Future of Identity in the Information Society – Budúcnosť identity v informačnej spoločnosti), ktorý sponzoruje Európska únia. Bezpečnosť skúmali aj britské noviny Guardian v spolupráci s expertom na počítače Adamom Lauriem.

Trvalo mu 48 hodín, kým vytvoril softvér na to, aby dokázal údaje z čipu prečítať. Čo pre držiteľa pasu predstavuje riziko takzvanej krádeže identity. Slovenský rezort vnútra, ktorý už vyberá výrobcu nových pasov, uisťuje, že bude dbať na bezpečnosť osobných údajov občanov. No bližšie sa k otázke čipov vyjadriť nevedel, kým v tom nebude mať jasno Brusel.

Letecké dohody

Pri druhom z kritérií na zrušenie víz sa objavili obavy, že priamo núti úniu, aby v oblasti ochrany osobných údajov porušila vlastnú legislatívu. Európsky parlament nedávno vyjadril obavy pre list, v ktorom vláda USA svojsky interpretovala dohodu o poskytovaní údajov o leteckých cestujúcich. Dohodu podpísali v októbri 2006 po tom, ako vypršala platnosť tej starej z roku 2004.

Ilustračné foto - Profimedia.cz

Niektorí poslanci Európskeho parlamentu pripúšťajú, že Európska komisia sa dopustila chyby, keď sa podrobila nátlaku Washingtonu, aby letecké spoločnosti poskytovali americkým pasovým a colným orgánom podrobné údaje o osobných pomeroch pasažierov letiacich do alebo ponad USA.

Dočasná dohoda platí do júla 2007, keď majú Brusel s Washingtonom predstaviť trvalú zmluvu. Americké ministerstvo vnútra stratilo automatické právo na získavanie údajov o kreditných kartách cestujúcich, ich adresách a telefónnych číslach. Na druhej strane im ich letecké spoločnosti na požiadanie musia poskytnúť. Inak hrozí pokuta.

Schengen

Tretia podmienka naráža na vnútorný problém EÚ. „Európska únia chce, aby všetci jej obyvatelia mohli cestovať do USA bez víz. Nechceme, aby niekto medzi našimi členmi robil rozdiely,“ citoval pred rokom denník Financial Times európskeho veľvyslanca v USA Johna Brutona.

Medzitým však treba zabezpečiť aj voľný pohyb osôb v rámci únie. Otvorenie vnútorných hraníc pre nové členské štáty sa pritom pôvodne plánovalo na október 2007. Ale hrozilo aj to, že nováčikovia budú musieť počkať na novú verziu SIS II, zlepšenej verzie Schengenského informačného systému, ktorá mala byť dokončená až v roku 2009.

Lenže prejavmi o nepripravenosti sa skôr zakrývali obavy z príliš skorého termínu. Portugalsko nakoniec navrhlo dočasné riešenie, aby sa stará verzia systému rozšírila. V súčasnosti ho môže využívať maximálne 18 krajín. Pôvodný termín rozšírenia Schengenu sa tak napokon posunul na január 2008, teda o pár mesiacov neskôr v porovnaní s pôvodne plánovaným termínom.

O rok splnené

Splnenie spomínaných troch hlavných podmienok ešte nezaručuje bezvízové cestovanie za Atlantik. Spojené štáty budú pravdepodobne trvať aj na aktívnej pomoci v boji proti terorizmu. Aspoň tak to vyznieva z návrhu, ktorý majú obe komory Kongresu na stole. S tým by Slovensko nemalo mať problém, pretože spolupracovalo v kampaniach v Afganistane i Iraku a vystupovalo ako verný spojenec USA.

Všetky podmienky, o ktorých sa teraz, na začiatku legislatívneho procesu v zákonodarnom zbore USA, hovorí, by malo Slovensko splniť v januári 2008. Krajina bude v Schengene, údaje o cestujúcich vie poskytovať už teraz a v druhej polovici tohto roka by sa mali začať vydávať aj nové pasy s čipom a biometriou. I napriek bezpečnostným obavám vyplývajúcim zo slabého šifrovania údajov. A napriek nepokoju európskych legislatívco, ktorým sa nepozdáva vyzrádzanie údajov o majiteľoch leteniek. Ak sa tieto problémy ukážu ako neprekonateľné, môže to spôsobiť, že rady na víza pred veľvyslanectvami budú stáť ešte aj po dvoch rokoch.

Rizikové e-pasy

Zatiaľ čo politici riešia otázku, ako čo najrýchlejšie zaviesť biometrické pasy, odborníci na informačnú bezpečnosť varujú. Snaha zvýšiť bezpečnosť čipovými cestovnými dokladmi môže mať totiž opačný efekt. Odborníci združení v európskom projekte FIDIS vydali Budapeštiansku deklaráciu o nových e-pasoch. Formulujú k nim niekoľko výhrad. Ide najmä o takzvaný RFID čip, ktorý je v každom biometrickom pase. Obsahuje digitálne zakódované základné charakteristiky tváre držiteľa a všetky údaje z papierovej formy pasu.

RFID čipy pôvodne vznikli na ochranu tovarov pred krádežou. Nemajú vlastný zdroj energie, len anténu. Ak sa priblížia k elektromagnetickému poľu, indukuje sa na nej napätie, ktoré „kŕmi“ čip. V prípade biometrických pasov sa musí RFID čip priblížiť k čítačke pasov na niekoľko centimetrov, vysvetľuje zástupca riaditeľa Ústavu počítačových systémov a sietí Slovenskej technickej univerzity Ladislav Hudec.

No komunikáciu s čítačkou možno zaznamenať a čip v pase prečítať zo vzdialenosti desiatich metrov bez toho, aby to majiteľ spozoroval, tvrdia odborníci združení v európskom projekte FIDIS. Podľa L. Hudeca existuje niekoľko spôsobov, ako predísť takémuto „odpočúvaniu“ osobných údajov. Jeden z nich je elektromagnetické tienenie – puzdro na princípe Faradayovej klietky. Takýto systém používajú napríklad Američania. „Keď ste v kovovom plášti, magnetické vlnenie ním neprejde. Preto aj miesta, kde sa uskutočňuje čipová identifikácia, by mali byť tienené, teda mali by to byť akési kovové búdky,“ navrhuje L. Hudec.

FIDIS novým biometrickým pasom vyčíta aj to, že dosť bezpečný nie je ani sám kľúč, ktorým sa šifruje komunikácia. Dá sa vyčítať priamo z pasu alebo ho možno vzhľadom na jeho krátkosť prelomiť skúšaním všetkých možností. „Hovorí sa tomu brute force attack alebo útok hrubou silou. Niekto si tieto informácie odchytiť a doma dva-tri dni skúša zlomiť šifrovanie,“ vysvetľuje L. Hudec. Podľa neho bude zrejme treba implementovať silnejšiu kryptografickú ochranu. A so zavedením čipových pasov počkať.

Či by nebolo lepšie používať klasické kontaktné čipy, známe napríklad z telefónnych kariet, z ktorých sa dá čítať až po zadani hesla, je otázne. Kontaktné čipy treba zasunúť do čítacieho zariadenia na doraz, čo je relatívne nepohodlné. Z hľadiska pohodlnosti a manipulácie sú bezkontaktné alebo proximitné čipy lepšie. I keď majú väčšie problémy s bezpečnosťou. „Ale to, že RFID čip má bezpečnostné problémy, sa vedelo. Tí, ktorí testovali biometrické pasy, si tieto nedostatky museli všimnúť. Pustili do použitia nedokonalý produkt s vážnymi bezpečnostnými slabunami,“ dodáva L. Hudec.